

Győri László

Időrézlet

Meghalt az édesanyám, másfél esztendő múlva pedig apám is követte, üresen maradt a házrész, a ház kétharmada, de csak a házrész, maga a ház nem egészen, a maradék egyharmad felét egy istenes ember lakta, aki péntekenként valami új szekta fejeként, amely különös módon csupa asszonyokból állt, a kis villanyharmónium elé ült, a gyülekezet pedig késő estig énekekkel dicsérte az Urat, az egyharmad másik felében egy magányos asszony élt, a folyosó végén, egyetlen szobában; a szoba mögött egy másik kis helyiség nyílt, amit spájnak használt. Valamikor Dénes úr lakott benne, a fiákeres, igazából mondva egy konfliskocsis, egy egylovas bérhintó gazdája, aki ló nélkül érkezett, s gyászlovak húzták ki az alvégi temetőbe. A szoba felében egy búbos kemence terpeszkedett, mi pedig minden két hétben egyszer, kenyérsütéskor rágyújtottuk a lángot, amely tűz télen igen jól jövedelmezett neki, aznap éjszaka nem didergett, mert egyébkor Dénes urat bizony igen gyakran csak a pálinka fűtötte, nyáron viszont rossz jövedelem volt neki a forró kemence, futott is, amerre látott, előtte azonban mindig eleredt a nyelve, főleg, ha magamaga is befűtött a szemközti sarkon a Zöld Takonyban. Dénes úr hirtelen-váratlan kihalt belőle, az üres szobának meg a hozzá kapcsolódó kis éléskamrának azonban idővel adásvétel útján újabb gazdája akadt, egy kis, alacsony asszony, Marika, apám Marikája, aki azonban már tágasabb szoba tulajdonába jutott, a kemencét elbontottuk, nem sütöttünk már otthon kenyeret, földművesekből termelőszövetkezeti tagok lettünk, élünkön nagyanyámmal, aki bizony úgy halt meg, hogy alkalmazott lett életében először és utoljára, nem a maga ura, hanem téglá a szocializmus alapjaiban, ő is termelőszövetkezeti tag, ami amiatt nevezetes dolog, mert az ötvenes évek elején még kuláknak szervezte be az állam, egész kulákbanda vette körül, a legsötétebb hatalom annak idején. Sötét volt ő is, mindent sötétnek látott, özvegy volt már húszegynéhány esztendeje, mindig feketében járt, örökké ugyanabban a feketében. Ruhája ujját egy tüske megszagatta, s kivillant alóla a karja, nem varrta meg soha, talán azzal is gyászolt. Ruhája uja háromszög alakban kihaladt, a szövet csúcsa a föld felé lógott, s bőre háromszög alakban kifehérett a sötét ruhaujj alól. Talán, hogy még szegényebbnek látsszon, mint amilyen szegény. Talán már kenyeret is azért nem sütött, azonkívül, hogy a fejadagot is elrekvirálták, mert azt a szentenciát mondta ki magára: szűkölködöm, még lisztem sincs a háznál, nincs már kenyérem, csak kenyérjegyem, boldogtalan vagyok mindhalálig. Marika már nem izzadt meg

soha a búbos kemence lángjainál, igaz, nem csak búbos kemence, szárízék, szalma sem akadt többé a termelészövetkezettel. De azért soha egyetlen szitokszó el nem hagyta volna a száját, Isten nevét ajkára nem vette soha, egyetlen trágár ige, egyetlen káromkodás, egyetlen durva mondat nem hangzott el a házban, ami ordenaré a magyarban, nem tőle tanultam, a szegénység, a nélkülözés nem csiholt belőle méltatlan szavakat, a nyomor nem tüzelte, nem igaz, hogy a megkínzott, a szegény ember úgy káromkodik nyakra-főre, mint a jégeső.

A vonaton sem káromkodtak, amikor sorozásra utaztam haza gyanútlanul, az állomás előtt azzal köszönt rám egy régi osztálytársam: – Mi az, te élsz? Azt mondták, öngyilkos lettél a katonáéknál. – Nem tudtam mire vélni a hírt, bár sejtettem, arról a fiúról van szó, aki nálunk lakik anyjával együtt a házban, az államosítás maradványául egy még korábbi évben, mint amelyről az imént beszéltem. Radnai Jóskaék Szegedről keveredtek ide, a fiú nagyvárosi gyerek volt, akinek szűk volt a mi kisvárosunk, sosem tudta megszokni, s ki tudja, miért, magára fogta a puskát. Igen, mire hazaértem, tisztán állt előttem a tény: Jóska öngyilkos lett. Egy másik hír is várt rám: – Nagymama tegnap este agyvérzést kapott, meghalt. – Két halál keveredett össze a házban, aminek egy darab időre magam is részese lettem. Akkoriban még háztól temettek: fekete bársonnyal keretezték az utcai ajtót. Tél volt, január vége, nagyanyám szobájából kihordták a bútorokat, feketével vonták be a tükröt, talán azért, mert most nincs itt a hiúság ideje, talán azért, mert ha tükörbe pillantanánk, a halott visszanézne ránk, a halott azonban már egy másik világ részese, a tekintete nem érintkezhet velünk soha többé. Nagyanyám teteme a hideg padló deszkáit nyomta, hanyatt feküdt, a szemét lezárták, a kezét egymásba hajlították, abba a testtartásba helyezték, amivel a koporsóba fektetik majd a gyászhuszárok. Nagyon rideg volt az üres szoba, nagyon nagy egy kis halotthoz képest. Megálltam fölötte, apám fontoskodó, szertartásos mozdulatát véltem látni a hátam mögött, ami nem hagyott nyugodtan eltűnődni, megfordultam, szótlánul becsuktam az ajtót.

Halála után meglődült a ház tulajdonjoga, apám Radnai anyját elsikerítette a házból, hogy miként, azt nem kötötte az orromra, valószínűleg albréletet keresett meg hálapénzt adott neki, hogy végre a magunk urai lehessünk benne. Újabb mozgások következtek, apám a szülői háznak csak a kétharmadát örökölte, egyharmadot megvett, a maradék egyharmadot a harmadik testvér eladta, egy falusi özvegyasszony vette meg, egy másik Marika, ő is meghalt, a ház eleji szobát meg a fél üvegfolyosót a vallásos férfinak adták el az örököseik, annak, aki péntekenként fülhasogatón kornyikált az asszonyokkal. Telt, múlt az idő, elváltam, újránősültem, két kislányom nődögélt, született egy kisfiam, és alighogy megszületett, máris elvesztette az én oldalamon lévő nagyszülőket: meghalt édesanyám, és nem sokára apám is meghalt. Véget ért az idill.

Szerettem hazajárni. A kiskapun, vagyis az ajtón belül, a kertben, virágözön fogadott, anyám is, a másik két asszony is – mármint abban a kétasszonyos időben – virágokat ültetgetett, locsolgatott, estikét, margarétát, borvirágot, sarkantyúkát, nárciszt, amelyet mi csillagvirágnak hívtunk, kint az udvarban, az egykori istálló tetején postagalambok biggyeszkedtek, járkáltak föl-alá, ferdén, függőlegesen, vízszintesen, apám galambjai, aki nemcsak tartotta őket, versenyzett is velük,

nem is volt nagyobb öröme annál, mint ha díjat nyert hosszú távon a kékkovácsolt 256-ossal. – Tubikám! – duruzsolta, s a galamb nyakába furakodott az arcával. Fényképet készíttetett, amelyen ő és a 256-os – a legendás 256-os! – mosolyog, mert valószínűleg a tubikám is mosolyog a képen. Egyenként a többiről is, amelyek mind-mind díjat nyertek valamelyik távon a dél-alföldi szekcióban. Ha versenynap virradt ránk, apámmal nem lehetett bírni. A dolog úgy zajlott, hogy egy vagy két nappal előtte, attól függően, milyen messzire vitték a galambokat, csak a Dunántúlra vagy Csehszlovákiába, vagy a Német Demokratikus Köztársaságba, apám egy kis, zöldre festett, félig-meddig saját maga által eszkábált kiskocsival elhúzta őket egy ketrecben a szövetség székházába, autóra igazgatták őket, a sofőr elindult, és a megadott időpontban, percre, sőt másodpercre pontosan, az illetékes város határában ketrecrel ketrecre rohanva kicsapta a dróthálós ajtókat, a kék, a vörös, a tarka szárnyak pedig tülekedve kiröppentek rajtuk, és el is tűntek rögvest a magasban. Összegyűltek az égen, köröztek néhányat, és nekivágtak egyenesen abba az irányba, ahol a fészek, a fióka várta őket. Az ég sokáig üres volt, nem csoda, az otthoni fogságra ítéleteket apám könnyörtelenül bezárta a padlás rekeszeibe, odabent turbékoltak, fuvalkodtak a selejtes maradékok, vagy a jövődő bajnokai. Érkeztek a versenytársak, illetve – ahogy anyám évődőleg emlegette őket – a galambpajtások, fontolgatták a megérkezés várható időpontját: – Tegnap reggel hatkor eresztette ki őket Jani, innen az ötszáz kilométer, ha jó idő van, márpedig a meteorológiai jelentések szerint állítólag szép száraz, szélcsendes idő uralkodik arra (így mondták: uralkodik!), akkor úgy ma délelőtt tíz óra tájban kellene az elsőknak megérkezniük. – Apám az udvaron ült egy kisszéken, a nyakát ide-oda tekergette az ég felé, mint aki nem tudja, melyik égtáj felől csapnak le az elsők. Rejtélyes módon sohasem arról írták le a vonalat, amerről illet volna, ha nyugatra vitték őket, keletről, északról zuhantak le, ha északra, északról, délről, amit még az is cifrázott, hogy az egyik galamb így gondolta, a másik meg úgy, bár mindegyikben ugyanaz az ösztön működött, csakhogy a felhők hol összeálltak, hol szétestek, arrébb mozdultak, elsötétedtek, igen, valószínűleg a felhőtérkép befolyásolta a tető megközelítésének az irányát. A nyaka megfeszült, elzsibbadt, elmeredvedt, káprázatokat látott, egyszer azonban a káprázat mégis testet öltött: leszállt a cserépre az első jövevény. Óvatosan, csöndes mozdulatokkal fölemelkedett, közben igyekezett megigézni, hogy induljon már el a bejárat felé, lábujjhegyen a padlásra settenkedett, felhúzta az ajtót, a galamb betepegett, apám, huss, elkapta, felfordította, letépte lábáról a gumigyűrűt, behajította a versenyóra rekeszébe, elfordított rajta egy gombot, csattintott egyet rajta, és máris, amennyire csak kitelt tőle, dobogva rohant az udvarra. Újabb galambpajtás érkezett, hozta a hírt, neki már öt galambja van, feltűnt Kollár, neki már tíz galambja van, Kovács elszontyolodott arccal hallgatta őket, még egy galambja sem szállt le a fészekre, valamit elrontott, nem volt jó a válogatás, már csakugyan nem tudja, mit tegyen. Apám a csöndes beszélgetés kellős közepében kiáltott egy nagyot: – Hé! Maradjatok! – Kiáltott egy nagyot, és lihegett ismét a padlás felé. Ezen a napon csalódott a 256-osban, úgy fest, kiesik a százalékból. Még egy-egy elcsüggedt galambpajtás fel-felbukkant, a céció azonban már véget ért: azok a galambok, amelyek ezután tévednek haza, már túl vannak azon a százalékon,

amely még beszámít az eredménybe. A versenyóra kérlelhetetlenül, századmásodpercre rögzítette azt az időpontot, amikor a gyűrűket a rekeszeibe hajították. A galambászok másnap a székházban gyülekeztek, bontották fel a versenybíró-ság szeme láttára az órákat, mint ahogy a versenybíró-ság jelenlétében is zárták le őket az indítás előtt. Az órák a boltok pénztárgépeiben lévő papírtekercekhöz hasonló szalagokon rögzítették a gyűrűk által minden egyes galamb érkezésének az idejét, azaz nem egészen, a galambnak nem elég megérkeznie, a galambot meg is kell fogni, hogy a gyűrű a birtokunkba jusson, birtokunkból, a kezünk-ből pedig az óra celláiba. Hiába érkezik elsőnek, ha nem hajlandó besétálni a padlásra, magát megfogadni, akkor bizony az rossz ügyfél, a jó versenygalamb kezes, szelíd, engedékeny, a kezünkre játszik. Sóhajtoznak is a pajtasok a székház irodájában, haj, haj! Talán majd a jövő héten. Sötét arccal nyújtják át a szalagokat apámnak, alig akad, akinek titokban dagad a melle a büszkeségtől, mert a hírek-ből már tudja, most mindenkit lefőzött, ilyen egyén azonban ilyenkor, órabontás idején, valóban alig kerül, mindenki rémeket lát, és ebből csupán akkor gyógyul ki, amikor már apám összesítette az eredményeket. A gyógyulásért ki-be járnak hozzánk az emberek: – Mi van, Pali bácsi, tud nekem valami kecsegtetőt monda-ni? – Apámnak mindenkéhez van jó szava, csitít, vigasztal, ami neki sem ártana, mert ami igaz, igaz, a versenyóra nem hazudik, az idén kutyául állunk.

Apám az egész Délkerület versenyeinek a dokumentátora, nincs másik bolond, aki elvállalná ezt az aprólékos, gonosz munkát, a századmásodpercek felrovatát egy nagy-nagy táblázatba. Hosszú éveken át rontja vele a szemét, még akkor is, amikor már a lába fölmondja a szolgálatot, már eladta galambjait, már nem versenyez, csak a statisztikával bíbelődik. Ezen a fényes poszton éri a halál. Az országos galambújság nekrológot közöl róla.

Valamikor a hetvenes években elhatároztam, írok egy szép nagy riportot a postagalamb-versenyzőkről. Kéznel volt apám, de kéznél voltak abban a város-ban is, ahol éltem, a helybeli versenyzők, akik egytől egyig bányászok voltak, a patakparton sorakoztak a volier-ik. Apámmal kezdtem: jegyezze le nekem, miért lett, hogy lett galambász, mi neki ebben a jó, és ő vagy tíz oldalon le is jegyezte. A levél csupa meglepetés volt. Ő, a hajdani megszállott sakkozó, az első osztályú versenyző, paraszt létére megyei bajnokcsapatok tagja, miket nem írt nekem! Hogy már akkor is egyetlen vágya volt, hogy egyszer postagalambokat tartson, de mint kulákot eltiltották tőle, az ötvenes évek elején ugyanis a postagalamb stratégiai madár volt, rendőrségi engedély kellett hozzá; amikor aztán megszüntették a kuláklitát, föloldották a tartási tilalmat, végre nagyot sóhajtott, két kézzel markolt bele a galambászatba, rekeszekre osztotta a padlást, vásárolta a jobbnál jobb vérvonalakat. Semmit sem csinált fél kézzel, a galambversenyezte-tésben is konokul előre fúrta magát, egészen a nekrológig. A galambászok éves vacsoráin szerényen illegette, körüludvaroltatta magát, így Pali bácsi, úgy Pali bácsi, anyám pedig valóban szerényen eszegette a sütemény végső maradékait. Elment ő is a vacsorára, sőt beszélgetett is a többi asszonnyal, akiket hasonló férjjel vert meg a teremtő, ült a mániákusok között, nem hogy megvert volna, megáldott engem a teremtő, az én uram nem iszik, a padláson, az íróasztal mögött tölti az idejét.

A szép nagy riportot nem készítettem el, sőt a levél is elkallódott. Apámról, a sporttársról, csak az országos galambújság halálírata maradt fenn az utókorra. Kiürült a padlás, kiürült a házrész, rám maradt a gond, hogy mi történjen vele. Ha az egész ház egyedül az enyém, talán másképpen döntök, de így, hogy hátul is, elől is szorít valaki, szendvicsbe raktak, s csak a közbülső vagyok én, úgy határoztam, eladom, nem közösködöm; egyébként sem használnám semmire, mit csináljak egy sötét utcai, egy még sötétebb belső szobával, egy árnyékos konyhával, egy olyan fürdőszobával, amelyben a meleg vizet ősrégi rézhenger állítja elő, egy tátongó galambpadlással, Marikával meg a kornyikáló istenbolondjával. Eladom.

Még az a szerencse, örökké válnak a házaspárok, mindig akad egy békétlen kettős, nekem is jutott egy elkülönült asszony, aki hirtelen felindulásból meg akarta venni az ingatlanomat, csakhogy végre megszabaduljon a férjétől. Egy darab ideig habozott, végül beadta a derekát, elhagyta azt a szép otthont, amelyben addig élt, ügyfelek lettünk. Sajnáltam szegényt, igazán szép lakása volt, nehéz lesz megszoknia az újat. Ha én lettem volna az ő helyében, én ugyan meg nem vásároltam volna a házamat: minden helyisége sötét, a fal csak alul téglá, felül földből van döngölve, salétromos, nedves, azért van derékig lemezzel borítva, hogy le ne omoljon, én ugyan a háta mögé tekintettem volna, minek a kulissza, mind a két padlója el van korhadva, sőt itt-ott már valóságosan el is rothadt, a falat újra kellene szigetelni, a hajópadlót föltépní, tűzre vetni, ha a nedvességtől, a gombásodástól képes elégni egyáltalán, a tetőn a cementcserepek el vannak porladva, már csak az imádság tartja össze őket, a léceket, a gerendákat szétrágtá a szú, a járatok már egész labirintust alkotnak, elemésztett és kitéremített faporladékkal vannak tele, nem kell ide már Ariadné fonala, az egész labirintus bármikor összeomlik, de hát az igazságot nem mondhattam el neki, szerettem volna már megszabadulni a tehertől, pénzt akartam látni.

Láttam is érte, és 1989 augusztusában szemet vetettünk a hegyek közt egy házra, amely a végveszély előtt állt, észleltük is, ennek ellenére alkut kötöttünk rá. És akkor következett csak a java.

A régi ház

Egy kis Krúdy

Nem egészen most, de történt, hogy Wesselényi Ákos egy régi házba tévedt, ahol valamely hajdani barátja felől kívánt tudakozódni. Éppen azon tűnődött, melyik ajtón kopogtasson, amikor is az egyik ablakból előkelő külsejű hölgy ugrott a nyakába. A hölgy menekülni látszott. Sötét hajú, villogó szemű asszonyka volt, talán olyasféle, aki a szerelemben sajátos álméletet él késő vénségéig. Wesselényi Ákos már látott ilyen hölgyeket, úgy vélte, bizonyosan külön magatartása van harisnyájuknak, cipőjüknek, szoknyájuknak, s valószínűleg egy mindennapitól eltérő nyelvet beszélnek.

A hölgy, aki az ablakon kiugrott, ugyancsak sietős léptekkel igyekezett a kapu felé. Napszemüveget viselt ebben a délutáni órában, amelyet sűrű, engedetlen hajat viselő fejének tetejére tolt, s az öregúr attól rettegett, a kőre fog esni, és neki kell majd a hölgy után rohanni, hogy eleget tegyen az udvariasság erényének, amely ebben a rémisztő pillanatban is benne lakozott. Alig ocsúdott fel bámulatóból, midőn ugyanazon az ablakon egy másik úrnő zuhant ki, szép arcát könny, szenvedély, keserűség torzította el, hollófekeete haja ugyan eléggé mosatlan (bizonyára allergia miatt), ettől azonban még szebbé, tetszetősebbé vált, mintha reggel hajfürdetés után lenne. Alighogy földet ért, parázs kitörés hagyta el vonagló ajkait:

– Megállj, Piri, te céda!

A másik hollóhajú vissza sem fordult, kiszaladt a kapun, serény lépteit a Veres Pálné utcának fordította, mintha sürgősen állást keresne az egyazon nevű gimnáziumban.

– Megállj, Piri, te cudar! – kiáltotta még egyszer a szenvedélyes asszony, és Wesselényi Ákos karjába dőlt.

– Mi történt, gyermekem? – kérdezte a gondozott, de már fehér szakállú öregúr, akinek a haja azonban változatlanul gesztenyebarna, mint ötven esztendeje is volt.

– Megcsaltak a nyomorultak! – kiáltotta a hölgy. – Rajtacsíptem azt a fekete bestiát! Azt a kancsal szukát! A legjobb barátnőmet, a hitványt!

– Gyermekem, ne csináljon botrányt – csitítgatta az öregúr. – Mindjárt összefut a ház. Jöjjön, keresünk egy alkalmas borpincét a Havas utcában, iszik egy Kalinkát, még egy korsó Drehert is el tudok képzelni, akkor majd mindent elmesél, s bizonyára találunk majd módot, hogy hitvány barátnőjét megbüntessük. A férfiért meg, akivel összeszúrta a leveit, higgye el, nem kár. De azért valamiképpen őt is eldádázzuk.

– Mindenekelőtt két korsó Drehert óhajtanék.

– Csak módjával, szépen, egymás elteltével – mondta bölcs komolysággal az öregúr.

– Megválthatatlan vagyok – zokogta a sörbe a megcsalt úriasszony. – És még ez a céda híreszteli négy szemközti alkalmakkor bizonyos más öregúrnak, hogy megválthatatlan.

– Ugyan, annyian meg akarták már váltani a világot, minek akarná éppen az a hölgy, állítólagos legjobb barátnője megváltani?

– A férfiakat akarja megváltani, hogy ezáltal megválthassa magát. Látja, így váltja meg őket: harisnyakötővel, hogy kitetsszen a combja, amelytől a férfiak megvadulnak. Láttam, hogy föl volt húzva a szoknyája, de még egy kéz is tartozott a harisnyakötőhöz.

Késő délutánig hosszas eszmecsere folytattak róla. Ha Piroska, a csalékony-ságra hajlamos barátnő tudta volna, talán még ki is kaparja a másik hollóhajú szemét.

– Így ellopni a saját eszmémet, legbensőbb titkomat – zokogta Wesselényi Ákosnak darab idő múltán, ugyanebben a kiskocsmában a szintén hollóhajú, cédának nevezett Piroska. – Így elcsalni, amit elmondottam neki! Ó, a hitvány-

sággal, ó, a lószőrrel bélelt cemende! Igen, az! Lószőrrel bélelt, minden hájjal megkent pátrapocskok!

Wesselényi Ákos ezek után hónapokig nyugtalanul, fölzaklatva járta a környéket, s áhítozva tekingetett minden laptopos egyetemista lányra.

– Bárcsak megválthatnám őket! – sóhajtozott. – Miért ne? Talán éppen arra várnak, hogy megváltsam őket. Ez a hosszú combú abban a fényes csizmában, amelyet ebben a kánikulában is tetszetősen visel, bizonyára le szeretné vetni a bűneit.

Hajdani barátját a régi házban hiába kérdezte a megváltás felől, ő sem tudott igaz választ adni arra, hogy a hollófekete hajú hölgy, aki szép, aki fiatal, aki a szerelemre még annyira erős, talán gyermeke is van, kettő, s férje föltétlenül, miért vár megváltást valamiféle bűnre, amelyet talán nem is követett el soha. Miért keresi a bujkáló bűnt, miért hordozza magában a régi szerelmeket, a szerelmek közül is az egyetlen, amelyre talán föltartott ujjal esküszik, midőn a képernyőre réved, és újra meg újra elhajol mostani élete elől a padlizsánszínű falnál. Sajgó lélekkel nézett a két összegyűlt pocsolába a régi ház udvarán, ahová ismét visszatért, s indulóban volt végleg hazafelé, s úgy látta, hogy a pocsolya kancsalít.

Eltűnt

A belvárosban, egész messzire onnan, ahol lakott, egy buszon ácsorgott, nem ült le, noha lett volna üres szék, mert csak két megállót akart menni. Az első ajtónál támasztotta a rudat, s hátrafelé bámult, minden különösebb cél nélkül, töltötte az időt. Nem sok utas volt, az egész járművet át tudta fogni a tekintete, de az arcokat nem látta. Egyedül a megállóra figyelt, nem szeretett volna a második helyett a harmadiknál észbe kapni, az jó messzire vinné, a folyón át, a pokolba, neki pedig a másodiknál, még a híd előtt muszáj leszállnia. Máskor aggályoskodott, hogy eltéveszti a megállót, most azonban viszonylag kényelmes lélekkel utazott. Nyugalmába az is belefért, hogy végigvigye tekintetét a többiekén. A középső ajtó mögött, szemközt, teliben, egy ismerős arcot pillantott meg.

Semmi kétség, vonásról vonásra azonosítani tudja, szomszéd, abban a külvárosban él, egy közeli házban, mint ahol ő. Majdnem egészen kopasz, maradék hajszálait hosszúra hagyja, a koponyájára teríti szét, kék szeme, amely mindig kíváncsian, élénken jár ide-oda, most is ugyanaz a kék, az orra ferde, annál sokkal jobban, sokkal erősebben, mintsem hogy arcának ne az legyen a legkirívóbb jellegzetessége. Kifelé áll mind a két lábfeje, mintha mindig valami bohózatban játszana, s ha szembetalálkoznak, a férfi mindig úgy néz rá, mint aki rögtön köszönni fog, elvégre hosszú évek óta kerülgetik egymást. Mindig egyedül van, úgy tetszik, se felesége, se anyja, se apja, mert még nem olyan idős, hogy ne élhessenek, de nem, nincs senkije, folyton egyedül billeg a járdán, vagy inkább kacsázik, így lehet talán azt a különös járásmódot lefesteni.

Egy rossz közzjáték miatt nevezetes személyiséggé emelkedett. Ismerték egymást, sőt jól ismerték egymást. Egyszer amint újra feltűnt előtte, s jött, jött

föltartóztathatatlanul, már nem bírta tovább a feszültséget, amelyet a sok év fölhalmozott benne, megállt, a szemébe nézett, ráköszönt, és azt mondta, hogy már annyiszor találkoztak, ideje volna talán bemutatkozniuk. Kezet fogtak, a férfi közömbösen, bár kissé bohókásan, odaszórta a nevét, egy szürke, megjegyezhetetlen nevet, Kovács vagy Varga, azzal tovább is kacsázott. Szinte fenségesen, örök mosollyal az arcán, mint aki fölül van ezen a világon, mindent tud, mindent ért, minden titkot megfejt, inkognitóban, árnyékban él ezen a világon, talán egyszer majd megtudjuk, hogy ki volt. A következő találkozás ennek a fenségességnek a jegyében történt, a ferde orrú férfi szembejött vele, s közönyösen, üres tekintettel siklott el mellette. Kínos volt elviselnie azt a pillanatot, amely akkor vesz birtokba bennünket, amikor nem tudjuk, mit tegyünk. Kínos volt elviselnie a kudarcot. Most ez az ember játszik velem – kérdezte –, vagy különös módon annyi esztendő kapcsolat után sem vesz tudomásul, pedig az a sok találkozás már kapcsolatot teremtett közöttük, bármilyet is, de kapcsolatot, s a férfi egyszerűen felrúgja. Dühösen beharapta a száját. Egyszerűen bolond! Azóta a legnagyobb lelki nyugalommal nézett át rajta. Nem tudta, vajon a férfi fölfogta-e, hogy szándékosan teszi, hogy igenis meg van sértődve azon a különös módon, ahogyan vele szemben viselkedik. Bár idővel elaltatta magában, tökéletes nyugalommal nézett az újabb meg újabb találkozás elé, már nem érzett semmit, idegennek, teljesen idegennek tekintette, mintha egy emberekkel teli utcán csak egyetlen járókelő volna a többiből, noha nagyon sokszor adódott úgy, hogy ketten, csak ketten ütköztek össze az üres járdán.

Egyszer már átélt egy hasonló lélektani rejtélyt. Amikor egy kisvárosban dolgozott, s volt egy kolléganője, a férje rendszeresen bejárt hozzájuk, ismerték egymást, bemutatkoztak, beszélgettek nem is egyszer. Délutánonként, ahogy hazafelé gyalogolt, az üres kisvárosi utcán gyakran találkoztak, jött vele szemben az a kis nyápic, az a semmi kis fickó, majd fellökte, úgy vágatott, ő pedig mint afféle udvariassághoz szokott, jól nevelt polgár, elmosolyodott, már félig kilógott a szájából, hogy jónapotkívánok, az a kis nyápic pedig ellépett mellette, majd hogy föl nem lökte, tekintete azonban a semmibe úszott, és nem tudta mire vélni az egészet. Nem lát? Egyszerre világtalan? Vagy már gőgjében azt sem tudja, hogy mit csináljon? Mire olyan gőgös, mire vág föl ez a kis mitugrász, hogy önhittségében tudomást sem vesz róla? Szégyenében elvörösödött, hogy valami érthetetlen kisebbségi érzet lopakodott bele, és csak aztán öntötte el a düh. És a fickó legközelebb ugyanúgy szembejött vele, és ugyanúgy nem köszönt, és ő ugyanúgy megsemmisült.

Hát így volt ezzel az újabb jóemberrel is, amikor összefutottak, csakhogy már nem szégyenkezett, nem bosszankodott, elcsitította a háborgásait. Külön öröm volt, amikor egyszer meghallotta ennek a Kovácsnak meg a szomszéd vendéglősnek a párbeszédét. Álltak a járdán, embere örökös szatyrát lógatta a kezében, mert mindig egy kajla, sorvadt vászonszatyrot vonszolt, mint aki örökké bevásárol. Azt mondja neki a vendéglős, homlokára tolt szemüveggel: – Tegnap várta, nem jöttél. Nem lehet benned megbízni. Tudod, mi vagy te? Beteg. Beteg vagy, alkoholistá. Látni sem akarlak! – A csámpás semmirekellő pedig csak hallgatott, lógatta a szatyrát.

Most messze, egy idegen földrészen, a buszon látta, a férfi, mint egy jégkocka, úgy üldögélt. Nehézkesen megnyomta a rúdon a gombot, leszállt.

Harmadnapra rá a belvárosba indult. Ahogy ácsorgott, várakozott a villamosra, s nézelődött, hol messzire, a kanyar elé, hol maga elé a földre, hol a korlátokra, a vastag villanyoszlopon egy fénymásolatot pillantott meg. A papíron ennek a Kovácsnak, ennek a haszontalan Kovácsnak a fényképe rajzolódott ki, elég gyöngé másolat volt, de világosan látszott, hogy a fotókópia ezt a Kovácsot ábrázolja. A kép alján a szöveg kinagyított betűkkel kezdődött: ELTŰNT.

Szóval ELTŰNT a haszontalan Kovács. Jól van, rendben van, ELTŰNT. Az ember, aki engem annyira fölbosszantott, hogy külön veszekednem kellett magammal, tipródnom, hogy miként viselkedjek, ha újra meg újra szembetalálkozunk. Arrébb sétált, aztán újra visszatért. Igen, az a kopasz koponyára fésült maradék hosszú haj kétségtelenül az övé, az a ferde orr nyilvánvalóan ugyanúgy az övé, ez a fénykép a szomszédé, aki most ostobán maga elé mered, mint akinek nincs ki a négy kereke. Ott gunnyasztott öntudatlanul, mintha nem törődne a világgal, csak viszi, hadd vigye a busz valami céltalan cél felé. Akkor nem egészen így látta, csak szokványos utasnak, aki tudja, hol szállt fel, és tudja, hol fog majd leszállni, viteti magát a busszal. Most beleképzelte egy olyan többletet, amit akkor talán észre kellett volna vennie, ha nem Kovács ül vele szemben azokkal az apró, tompa szemekkel, azokkal a nevetséges, fősodort hajszálaival. Észre kellett volna vennie az ostoba szemek riadalmát, hogy egyfolytában maga elé mered, közölként, vaktában fölkapja a tekintetét, a Duna felé hunyorog, a szempillái valószínűleg sűrűket pislognak, sokat, túl sokat ahhoz képest, ahogy a szempillák pislogni szoktak. Nem szóltam hozzá – morfondírozott –, majd még odafáradok, hogy megint ne köszönjön, hogy megint szépen átnézzen rajtam. A helyzet azonban rendkívüli volt, nem a szomszéd ház előtt esett a találkozás. Ha külföldön, egy idegen városban futunk össze valakivel, akit innen-onnan, utcáról, boltból arcról ismerünk, csak éppen nem vagyunk vele beszélő viszonyban, rögtön lelkesen, ujjongva üdvözljük egymást. Nem is biccentettem oda. Megtehettem volna, de nem tettem meg, noha esendőnek láttam. Lehet, hogy nem is részeges, lehet, hogy beteg, csak más baja van, csak a vendéglős félreismeri, hiába beszélt vele olyan feddőleg, olyan fölényesen. Nem érdemelt olyan kemény szavakat. Tudta, hogy azon a buszon ül, tudta, hová viszi? Ki nem állhatom, lehet, hogy nem is olyan nagy baj, ha többlet nem kerül az utamba, és nem kell már megküzdennem vele. Réges-régen egyszer s mindenkorra végeztem vele. És ha csakugyan orvos kezére való? ELTŰNT, hát istenem. Egy amerikai dokumentumfilm-sorozatot nézett egyfolytában, csak úgy, az izgalom kedvéért, abban is el szoktak tűnni, és a végén vagy előkerülnek, vagy egy erdőben találják meg a csontjaikat, és hosszú nyomozást folytatnak, mire kiderül, kit rejtenek a csontok egyáltalán, kihez tartozott a koponya valamikor, aztán az is megesik, hogy nem tudják azonosítani a holttestet, a csontmaradványt, meg még az is, hogy soha, hosszú évek múlva sem bukkannak a nyomára, eltűnik örökre, nem marad utána egyetlen jel sem. Ez az ember egyelőre csak elfoszlott. Megnézte ismét a képet. Újra elolvasta: ELTŰNT.

Haszontalan izgalom járta át. Mi köze van ehhez az emberhez? Nem muszáj neki lelkiismeretes, fontos embernek lennie, aki egy elveszett ember nyomára

vezet, így aztán az ellenkezőjét cselekedte, mint ami hánytorgott benne. Egy férfi vette föl a telefont: – Találkozhatnánk? – kérdezte. – Hol? – Nézze, én a Klapka téren lakom. – Hányas szám alatt? – faggatta a férfi. – Fontos az? – Csak azért, mert én is ott lakom. – Klapka tér 28. – Jé, akkor egy házban lakunk. Lejönne a lépcsőházba? Kiss Attila vagyok az első emeletről. – A mindenit, jól összefutottak a szálak – mondta. – Hol látta? Hol? Már hetek óta a színét se láttuk. Tele van adóssággal, a végrehajtók elől se szó, se beszéd elillant. Mégis a nagybátyám, nem szeretném, ha a Dunából fognák ki. – Ne aggódjon, tegnap egy buszon láttam, békésen nézelődött ki az ablakon. – A mindenit, mi meg hetek óta szaladgálunk mindenfelé. A rendőrség egyelőre nem foglalkozik vele. Majd ha eltűnik, majd ha nagyon eltűnik, akkor majd körözni fogják. Most még nem. Azt mondták, nyugalom, biztos elszökött, majd ha megunja, hazamegy. Hát ez azért felelőtlenység. Szóval tegnap, egy buszon? – Buda felé, kutya baja. – Legalább ennyit tudunk. Hála istennek. – Szóljon, ha előkerül. – Persze – mondta a férfi.

Hetekkel később, amikor még semmi hírt nem kapott felőle, egyszer csak elkapta az utcán ezt az Attila nevű szomszédot. – Ugyan! Már újra itthon lebzsel. Hajléktalanszállókban lakott, olyan bűdös volt, amikor hazajött, hogy ki kellett szellőztetni. Jól kiüzelt velünk. Még hogy eltűnt! Tudja, mikor fogjuk még egyszer keresni! Majd még egyszer ragasztgatok, keresgetek, én ugyan nem!

– Hé, hova megy?! – kiáltotta. – Álljon meg! – A csámpás, kopasz férfi már majdnem a saroknál járt. Attila utána iramodott, a sarokról azonban visszatért. – Hadd menjen! – legyintett. – A bolond!

Azóta is várja, hogy mikor fogják majd ki a Dunából. Azóta is várja, hogy egy tragikus esethez némi köze legyen, a végzetes dolog azonban sehogy sem akar bekövetkezni.

Ulti

Négy ember ül 1986. január 17-én a Blaga Ferdinánd téren, a régi szerkesztőségben: egy rovatvezető, három költő, a nevük nem nagy, de még előtűk a világ. Ultiznak.

Hadd menjen, ne is lássam! Jaj, csak ne te oszتانál, nem vagyok én a te ellenséged!

Passz. Másik passz. Ebben maradunk. Csendes ultiesély volt? Be kell mondani!

Negyven meg egy daruszóru hús. Magam osztottam magamnak. Passz. Mehet. Nem áll össze.

Ú, egy komolyabb lap! Ki osztotta, ki osztotta?! Uraim, hát borzasztó, nem tudok vele mit kezdeni. Ez is egy ulti. Megy. Ha bementad, most már muszáj csinálni. Ezzel tudok kimenni. Az már jó lesz. Jaj, jaj!

Mért tetted a tízest bele, a királyt kellett volna. Igen, hát igen. Igen, igen. Mindenképp megvan neki, volt neki egy tartalék húszasa. Mért nem kontráztam én?! Az öregek azt mondják, hogy a partnernél egy tízre lehet számítani.

Én makkal akartam indulni. Egy partikontrával kereshettünk volna valamit, de nem merem. Hadd menjen! Előre megnézted a lapokat? El voltunk osztva.

Zöld. Ó, de szép, de szép! Ott lenne a tízes? Nem igaz, nem igaz! Hát igen, a tízes talonban van. Aszongya, kapsz egy ötvenet. Egyetlen gyenge kis makkom volt. Hajszálon múltott. Passz! Passz piros.

Adsz te nekem, adsz te nekem! Persze, hogy adok. Ulti. Igen. Hát a színem tök. Van egy daruszőrű húszam. Kontra. Mehet, mehet. Rendben van.

Én azért ravaszkodtam. Negyven volt, de nem mondtam be, rájöttem, hogy hússzal már nem jó, túlvariáltam, de így jó. Ha van húszam, akkor már jó vagyok.

Igyál már egy kortyot, ne légy olyan szerény! Passz. Másik passz. Az es jó! Hat, hat. Jobb is így akkor. El ne ereszd a fácán farkát, ha már egyszer megfogtad!

Van egy bóbitás húszam. Ha kihajtjuk, akkor jó, de nem tudtuk. Négy forint, úristen! Kenem akkor a makk ászit. Így osztok én, na, látod? Gyenge ulti. Gyere! Megy.

Tökilintyó! Legyen partikontra! Semmivel? Semmivel! Jó. Te osztasz, ne mélázz!

Hát ez meg mi? Hogy szarják össze a verebek a kezed!

És így tovább, egészen addig, amíg el nem fogy a bor, és különben is, most már ideje hazamenni, mert elmászik előlünk az utolsó villamos. Így ultiztak a Blaga Ferdinánd téri sajtószékházban 1986. január 17-én este a szerkesztő meg a három költő. Füstben, kotyogó palackok társaságában. Még ultiznak egyet-egyet, de már nem sokáig, a székházat lebontják, a hadfiak szétszélednek, a levegőbe foszlik a kontra, a rekontra, a daruszőrű, a bóbitás húszas, hogy a verebek szarják le a kezed!